

11. Hyrshman, M. (1991). *Literary Works: Theory and Practice analysis*. Moscow: Higher School, 160.
12. Hrom'yak, R., Kuznetsov, Y. et. al. (1997). *Literary Dictionary Directory*. Academy, 752.
13. Prozorov, V. (1985). Author and reader orientation of art. The problem of the author in fiction: Interuniversity collection of scientific papers. Ustinov, 27–32.
14. Galich, Alexander (2001). *Literary Theory: a textbook*. Kyiv: Lybid, 488.
15. Potebnya, A. (2001). Thought and language (fragments). *Anthology of World literary-critical thought twentieth century*. Lviv: Chronicle, 34–52.
16. Nayenko, M. (1997). *Ukrainian literary schools, trends*. Academy, 320.
17. Myropolska, N. (2002). Word Art in the structure of student artistic culture. Theory and parliamentary publishing house, 204.
18. Mark, V. (2003). *Fundamentals analysis of literary works*. Kirovograd: RVTS KSPU them. Vynnychen-ka B., 32.
19. Schelling, F. (1966). *Philosophy of Art*. Moscow: Thought, 496.
20. Descartes R. (1989). *Basic rules of method*. Sokolov V. Works. In 2 volumes. Vol. 1. Moscow: Thought, 256–262.
21. Ylychev, L., Fedoseev, P., Kovalev, S., Panov, V. (Eds.) (1983). *Philosophical Encyclopedic Dictionary*. Moscow: Sov. Encyclopedia, 840.
22. Bakhtin, M. (2001). Problem text in linguistics, philology and other humanities. *Anthology of World literary-critical thought twentieth century*. Lviv: Chronicle, 416–422.
23. Gershunsky, B. (2002). *Philosophy of education for XXI century: Textbook*. Moscow: Russia Pedagogicheskoe Society, 512.
24. Barth, R. (2001). From the text of a work *Anthology of World literary-critical thought twentieth century*. Lviv: Chronicle, 491–496.
25. Tokman, G. (2003). *Developmental Psychology as a source of scientific literature teaching methodology*, 6, 23–29

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Ситченко А. Л.
Дата надходження рукопису 26.11.2015*

Мхитарян Ольга Дмитрівна, доцент кафедри філологічної освіти, кандидат педагогічних наук, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, вул. Нікольська, 24, м. Миколаїв, Україна, 54030
E-mail: olga-mhityryan@yandex.ru

УДК 378.22:005.95–051

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.57176

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СПЕЦИФІЧНИХ КАТЕГОРІЙ З ПОГЛЯДУ ЗБАЛАНСОВАНІСТІ СИСТЕМНИХ ПОКАЗНИКІВ НАУКОВО-ВИРОБНИЧОГО КОМПЛЕКСУ

© С. П. Школяр

Виявлені особливості підготовки фахівців з погляду збалансованості системних показників певних специфічних категорій через компетенції з трансферу технологій з урахуванням комплексного промислового утворення як системи. Показано можливість застосування діяльності майбутнього фахівця специфічної категорії у запропонованій автором моделі науково-виробничих машинобудівних комплексів регіону на основі підприємства галузі з його сформованою структурою

Ключові слова: підготовка фахівців, специфічні категорії, майбутній менеджер, компетенції, трансфер технологій, система

The features of training in terms of balance of system performance due to certain specific categories of technology transfer competence taking into account complex industrial production as a system are revealed. The possibility of usage of work of future specialists of specific categories in the proposed model of scientific and industrial engineering complexes in the region based on the enterprise sector with its current structure is shown

Keywords: training of specialists, specific categories, future manager, competence, technology transfer, system

1. Вступ

Як відомо при своєму існуванні система виконує дві основних функції в часі та в просторі, які пов'язані з вивченням та споживанням ресурсів. При цьому для сталого надійного існування системи необхідно з одного боку спрямовувати свої погляди на майбутнє, а по суті захоплювати його, випереджаючи інші конкурентні системи. З іншого боку треба стабілізувати теперішнє комфортне становище, на яке як

правило претендують інші конкурентні системи та стабільність показників якого з тих чи інших причин не задовольняє менеджмент конкурентів. Звичайно, що ці два процеси за своєю основою абсолютно різні і очевидно вимагають різних методологічних підходів у підготовці фахівців, спроможних приймати правильні управлінські рішення [1]. Відповідно методологічна відмінність цих процесів потребує і різного їх кадрового забезпечення, підготовка якого базується

на логічній реакції системи вищої освіти, яка відреагувала на такий стан речей відкриттям нових спеціальностей на рівні магістерських програм підготовки.

2. Аналіз останніх публікацій

З наукових досліджень відомо, що будь-яка система, в тому числі соціально-економічна (країна, регіон, корпорація, альянс, підприємство), існує завдяки тому, що в ній відбуваються два процеси. Перший базується на забезпеченні відтворення того, що було вчора, і має відповідний стійкий попит у споживачів у сьогоднішній та найближчому майбутньому. Другий – на пошуку і впровадженні такого, що може кардинально змінити частину системи, або систему в цілому і дати для неї в майбутньому нову конкурентну перевагу у споживачів в майбутньому, як у тих, хто був постійним клієнтом, так і у новій потенційній групі. Іншими словами перший пов'язаний з функціонуванням системи, тобто підтримкою її параметрів на відповідному рівні, а другий – з процесами розвитку, тобто спрямований на зміну параметрів системи задля суттєвого покращення її стану [2]. Слід зазначити, що останній процес передбачає перегляд форми, що не задовольняє, тобто реформу, а задеклароване покращення її стану не завжди очевидно, принаймні для тієї частини менеджерів, що відповідає за підтримку параметрів першого процесу. Поєднання різноманітної спрямованості відповідальності в одній особі менеджера при довготривалому виконанні своїх функціональних обов'язків може викликати у майбутньому низку негативних наслідків як суспільного, так і особистісного характеру, в тому числі когнітивний дисонанс. Тому зрозумілим є відкриття та розвиток нових спеціальностей за напрямом підготовки – «Специфічні категорії», зокрема такі як інтелектуальна власність, управління проектами, управління інноваційною діяльністю, консолідована інформація та інші, які часто пов'язують з розвитком нового етапу цивілізації – суспільства знань [3], а майбутніх спеціалістів розглядають як фахівців специфічних категорій.

3. Мета статті

Мета полягає у виявленні особливостей підготовки фахівців специфічних категорій з погляду збалансованості системних показників науково-виробничих комплексів.

4. Аналіз особливостей підготовки фахівців специфічних категорій з погляду збалансованості системних показників науково-виробничих комплексів

Погляд на особливості підготовки фахівців в рамках ліберальної системи цінностей як правило ґрунтується на понятті ключової компетенції організації, яка передбачає сукупність конкурентних переваг організації. Дана сукупність розглядається як головний козир в конкурентній або гіперконкурентній боротьбі, асоціюється з успішністю на ринковому середовищі, базується на отриманні наперед заданої норми прибутку. Тут слід зазначити, що конкурентна

боротьба передбачає постійне здійснення компетентних функціональних обов'язків фахівців і образно сприймається як їзда на велосипеді, при якій потрібно завжди крутити педалі, – інакше впадеш.

Концентруючись при підготовці фахівців на аспектах компетентності, не слід забувати про необхідність дотримуватися системного підходу, пов'язаного з формуванням у майбутнього менеджера цілісної картини світу. З іншого боку, в рамках процесу підготовки як складної системи, є необхідність формування певного набору компетенцій майбутнього фахівця для розв'язання ним серії локальних завдань конкретної ринкової ситуації в межах своїх повноважень.

При цьому, одні компетенції безперечно є характерними для фахівця певного виду специфічної категорії, унікальними саме для такої категорії, а інші можуть об'єднувати у спільні блоки компетенцій різних категорій. Так, наприклад, для фахівців спеціальностей «Управління проектами» та «Управління інноваційною діяльністю» спільними є компетенції, пов'язані зі стратегічним управлінням, а для фахівців спеціальностей «Інтелектуальна власність» та «Управління інноваційною діяльністю» – компетенції з трансферу технологій.

Зважена, збалансована декомпозиційна постановка задачі підготовки фахівця дозволяє через формально описані вимоги проявити його компетенцію як особистісну здатність вирішувати певний клас професійних завдань, при цьому досягається розуміння, що сфера компетенцій як сукупність знань і навичок людини співпадає з сферою компетенцій організації, корпорації, альянсу або іншого комплексного утворення. Як наслідок налагоджується внутрішнє середовище, створюються запобіжники негативних ірраціональних факторів, вибудовується командна діяльність на високому, конкурентному рівні у як правило агресивному зовнішньому середовищі.

З огляду на вищенаведене, зрозуміло, що галузеві стандарти вищої освіти повинні бути цілісно узгоджені. Проте аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійних програм підготовки на основі розглянутого системно-структурного взаємозв'язку між спеціальностями [4] показав змістовну неузгодженість вищезазначених спеціальностей і наявність дублюючих виробничих функцій, типових задач діяльності та умінь, які повинні формуватись під час навчання. При цьому зроблений справедливий висновок, що існуючий підхід до класифікації професій та система підготовки фахівців передбачають неможливість за різними спеціальностями вести підготовку фахівців на однакову первинну посаду. Зрозуміло, що чітко викристалізовується завдання для кожної з наведених спеціальностей підготовки фахівців для виконання різних функцій інноваційного розвитку, а їх системна взаємодія (фахівців та функцій) повинна забезпечити процес інноваційного розвитку соціально-економічної системи на ринку як зовнішньому середовищі.

Прикладом комплексного утворення, де можливо застосування діяльності майбутнього фахівця за деякими з вищенаведених напрямів підготовки «Спе-

цифічних категорій», є запропонована автором модель науково-виробничих машинобудівних комплексів на прикладі Полтавської області, які можуть бути створені на основі підприємства галузі з його сформованою існуючою структурою, мережами, матеріальною базою та іншими розвиненими характеристиками, якими воно володіє. При цьому аналізувався ресурсний потенціал конкретних підприємств за локальними критеріями, стратегічною важливістю для регіональних та державних інтересів, а також за їх власною оцінкою позиціонування в сегменті ринку (рис. 1).

ками, якими воно володіє. При цьому аналізувався ресурсний потенціал конкретних підприємств за локальними критеріями, стратегічною важливістю для регіональних та державних інтересів, а також за їх власною оцінкою позиціонування в сегменті ринку (рис. 1).

Рис. 1. Оцінка підприємств машинобудування Полтавської області

Як видно з рис.1 є необхідність залучити до науково-виробничого машинобудівного комплексу такі складові (установи, організації), а й відповідно підготовлені фахівці, які можуть компенсувати відсутність тих факторів, які залишились поза увагою, та здатні ввести додаткові стратегічні важелі, спрямовані на довгострокове конкурентноспроможне існування комплексу з можливістю випуску інноваційної продукції на певному сегменті ринку, подальшим розширенням ринку збуту.

Такими складовими науково-виробничих машинобудівних комплексів є з одного боку установи та організації, діяльність яких спрямована на забезпечення потреб комплексу: відповідними кадрами, підвищенням їх кваліфікації, науково-дослідними, дослідно-конструкторськими розробками (НДДКР), науковими, патентними, маркетинговими, соціологічними дослідженнями в цій галузі, науково-технічною, патентною, економічною інформацією, консалтинговими послугами, зокрема в сфері інтелектуальної власності (ІВ), управління ІВ, комерціалізації об'єктів ІВ.

З іншого боку організації здатні відстоювати інтереси комплексу на рівні відносин між іншими підприємствами та комплексами, місцевими, регіональними, міжрегіональними, міжнародними державними і недержавними структурами із залучення відповідних фахівців.

Як бачимо представлена модель передбачає взаємозв'язки її елементів, суб'єктно-об'єктних взає-

мовідносин. З цих позицій визначимо основне функціональне призначення фахівця кожної зі спеціальностей (табл. 1). Наведені в табл. 1 характеристики діяльності чітко висвітлюють особливості основної діяльності кожного з фахівців. Необхідність спільної діяльності зазначених фахівців в рамках єдиної системи інноваційного розвитку потребує визначення спільного блоку компетенцій, якими вони повинні володіти для забезпечення системної діяльності. В рамках галузевих стандартів вищої освіти це повинні бути загально-методологічні компетенції, і в першу чергу повинні стосуватись компетенцій, пов'язаних з управлінням дослідженням, проблем сталого існування і розвитку ринку, науково-дослідними та інноваційними компетенціями.

Зрозуміло, що при опрацюванні особливості підготовки фахівців з погляду збалансованості системних показників трансферу технологій, виявленні загально-методологічних компетенцій необхідно дотримуватися норм чинного законодавства, що базуються на багаторічному законотворчому досвіді багатьох фахівців різного рівня [5]. Безперечно, основним предметом дослідження, і як наслідок об'єктом підготовки є суб'єкти трансферу технологій, їх взаємодія у створенні технологій, обмін досвідом та інформацією про науково-технологічні досягнення; проведення консультацій з основних питань науково-технічної і технологічної політики стосовно застосування технологій та їх складових; виробництво та здійснення кооперації постачання технологій у межах договорів про

їх трансфер; міжнародне співробітництво; укладення двосторонніх і багатосторонніх міжнародних договорів щодо науково-технічного, технологічного, інвестиційного співробітництва і кооперації; залучення інвестицій у науково-технічний комплекс, в тому числі України; сприяння запровадженню стандартів, зокрема стандартів системи управління якістю; передачу технологій у рамках науково-технічної і виробничої

кооперації та інвестиційного співробітництва; забезпечення участі вітчизняних підприємств, наукових установ, організацій та вищих навчальних закладів у міжнародних виставках та ярмарках високотехнологічної продукції і технологій; участь у розвитку вітчизняних сегментів міжнародних інформаційних і комунікаційних систем з питань інтелектуальної власності та трансферу технологій.

Таблиця 1

Функціональні призначення фахівців специфічних категорій

Специфічна категорія фахівця	Функціональні призначення
з консолідованої інформації	збір даних та інформації для генерування нових знань, які повинні використовуватись для прийняття управлінських рішень стосовно інноваційного розвитку систем
з інтелектуальної власності	забезпечення супровід створення, охорони, використання, захисту об'єктів права інтелектуальної власності, які мають інноваційний потенціал як для власного розвитку системи, так і для інших (зовнішніх) систем, а для конкуруючих занепаду
з управління проектами	оцінка, відбір та управління реалізацією проектів, які відповідають стратегії інноваційного розвитку системи щодо матеріалізації об'єктів інтелектуальної власності
з управління інноваційною діяльністю	планування стратегії інноваційного розвитку системи, створення необхідних умов для впровадження матеріалізованих об'єктів інтелектуальної власності та отримання при цьому власних очікуваних показників розвитку, а для конкуруючих занепаду

Крім цього необхідністю є підготовка фахівців до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, зокрема до його інформаційного забезпечення, передачі майнових прав на технології, створені за бюджетні кошти, сприяння закордонного патентування, проведення експертизи технологій, патентно-кон'юнктурних досліджень, укладання договорів, фінансово-економічного забезпечення діяльності у цій сфері, в тому числі кредитування трансферу технологій.

4. Апробація результатів дослідження

Проведений аналіз особливостей підготовки фахівців специфічних категорій з погляду збалансованості системних показників науково-виробничих комплексів дозволив здійснити низку заходів при реалізації Регіональної програми «Інноваційний розвиток в Полтавській області на 2012-2014 роки» [6], при цьому вирішувалося питання уникнення дублювання функцій окремих фахівців при їх командній діяльності.

Подальша апробація результатів дослідження повинна базуватися на врахуванні бурхливості змін зовнішнього ринкового середовища, зокрема, пов'язаних з підписанням угоди про асоціацію. При цьому слід пам'ятати, що Європейський Союз позиціонує її як найбільший міжнародний договір з третьою країною. Самі ж зміни сьогодні відбуваються у всіх сферах життєдіяльності системи, тому різко зріс попит на фахівців, які професійно можуть займатись не тільки сталим функціонуванням, а й розвитком систем. А оскільки розвиток є природним явищем для будь-якої системи, ці відкриті спеціальності в категорії специфічної підготовки в подальшому можливо вдосконалювати на рівні свідомості дослідника з позицій синтезу та аналізу, композиції та деконпозиції, цілісного і розбитого, при цьому на рівні підсвідомості відчувати, що розбиту чашку вже

ніколи не склеїш, особливо коли вона розбита на дрібні осколки.

5. Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, проведена оцінка ресурсного потенціалу конкретних підприємств машинобудування регіону за локальними критеріями, стратегічною важливістю для регіональних та державних інтересів, а також за їх власною оцінкою позиціонування в сегменті ринку.

Виявлено, що підприємства виділяли для демонстрації своєї привабливості такі фактори: матеріально-технічна база, розгалуженість мережі, значний обсяг виробництва, впровадження прогресивних технологій, сировинна база разом складають (35 %); потужна маркетингова політика, здатність оновлювати асортимент, висока споживча якість продукції, високий рівень інноваційного менеджменту складали (33 %); співпраця з науково-технічними установами, конструкторсько-технологічний підрозділ складали (11 %). Також приділено значну увагу співпраці з закордонними партнерами (9 %), а наявності патентно-ліцензійного відділу, інформаційного підрозділу – (2 %). Такі фактори як розвиток соціальної сфери підприємства та захист екології, участь у виставковій діяльності, конференціях, отримання відзнак залишилися поза увагою.

Показана можливість застосування діяльності майбутнього фахівця специфічної категорії у науково-виробничому машинобудівному комплексі, який може бути створений на основі підприємства галузі з його сформованою існуючою структурою, мережами, матеріальною базою та іншими розвиненими характеристиками, якими воно володіє. Особливості підготовки фахівців специфічних категорій можуть базуватися на врахуванні збалансованості системних показників таких комплексів.

Література

1. Школяр, С. П. Деякі концептуальні підходи та проблеми підготовки майбутніх менеджерів до маркетингової діяльності [Текст]: зб. наук. праць / С. П. Школяр // Витоки педагогічної майстерності. – 2013. – Вип. 12. – С. 368–371.
2. Рач, В. А. Роль и место управления проектами в развитии социально-экономических систем [Текст]: матер. наук.-прак. конф. / В. А. Рач // Глобалізм та управління проектами у XXI столітті. – Львів, 2003. – С. 57–59.
3. Геєць, В. М. Характер перехідних процесів до економіки знань [Текст] / В. М. Геєць // Економіка України. – 2004. – № 4. – С. 4–14.
4. Россошанская, О. В. Особенности планирования проектов на основе системной модели [Текст] / О. В. Россошанская // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2000. – № 1. – С. 57–62.
5. Школяр, С. П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні [Текст]: матер. Парл. Слух. У ВРУ 20.06.07 // Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації. – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С. 60–62.
6. Школяр, С. П. Про Регіональну програму “Інноваційний розвиток в Полтавській області на 2012–2014 роки” [Текст] / С. П. Школяр // Доповідь на пленарному засіданні 11 сесії Полтавської обласної ради 23.05.2012.

References

1. Shkoliar, S. P. (2013). Deyaki kontseptual'ni pidkhody ta problemy pidhotovky maybutnikh menezheriv do marketingovoyi diyal'nosti [Some conceptual approaches and problems of training future managers to marketing activities]. The origins of pedagogical skills: Coll. Science. Labor, 12, 368–371.
2. Rach, V. A. (2003). Rol' y mesto upravleniyya proektamy v razvytyy sotsyal'no-ekonomicheskyykh system [The role and place of project management to the development of socio-economic systems]. Globalism and project management in the XXI century. Proceedings of the conference, 57–59.
3. Geyets, V. M. (2004). Kharakter perekhidnykh protsesiv do ekonomiky znan' [The nature of the transition process to a knowledge economy]. Economy of Ukraine, 4, 4–14.
4. Rossoshanskaya, A. V. (2000). Osobennosti planirovaniyya proektov na osnove sistemnoy modeli [Features planning projects based on system model]. Project management and production development, 1, 57–62.
5. Shkoliar, S. P. (2007). Innovatsiynny rozvytok derzhavy – komfortne zhyttya yiyi hromadyan [The innovative development of the country - a comfortable life for its citizens]. National innovation system of Ukraine: formation and realization problems, 60–62.
6. Shkoliar, S. P. (2012). Pro Rehional'nu prohramu “Innovatsiynny rozvytok v Poltavs'kiy oblasti na 2012-2014 roky” [On the Regional program "Innovative development in Poltava oblast for 2012-2014"]. Report to the plenary session of 11 Poltava Regional Council 23.05.2012.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Гриньова М. В.
Дата надходження рукопису 27.11.2015*

Школяр Сергій Петрович, кандидат технічних наук, доцент, кафедра педагогічної майстерності та менеджменту ім. І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленко, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000
E-mail: nti-poltava@meta.ua